

דברי הכפר

ישראל במלחמה

גיליון מס. 2847 * כג תשרי תשפ"ה * 25 באוקטובר 2024

כפר הנשיא * עלון פנימי

עורכת: דורית צחור dorittb1963@gmail.com

האיש שידע להגדיר את השואה

לפני שבוע הלך לעולמו בגיל 98 אחד מענקי הרוח שמעט מאוד אנשים זכו לעמוד על כתפיו ולראות משם את הנוף של שואת היהודים. פרופ' יהודה באואר היה מבכירי חוקרי השואה בעולם, אם לא הבכיר שבהם. היה חבר קיבוץ שובל משנת 52 במשך 42 שנה. וכל חוקרי השואה הגדולים בארץ ובעולם גדלו על שולחנו.

הבעיה הגדולה של החברה הישראלית היא שאנשים בסדר גודל של פרופ' יהודה באואר אינם ניתנים עוד לייצור בפס הייצור של החברה הישראלית. אין יותר מערכת חינוך ממלכתית שיודעת ליצור אנשים בעלי תודעה ערכית, מוסרית בעלת נוף אידיאי רחב שיכול להתוות דרך לרבים. נשארנו לבד עם קרעי, אמסלם והצרחות של טלי גוטליב כרעשי רקע לאובדננו המכוער והמר.

במחקריו טען באואר כי השואה היא קודם כל תוצאה של אידיאולוגיה ולא תוצאה של המבנים החברתיים הגרמניים, כפי שטוענים רבים מעמיתיו (כדוגמת הנס מומזן, גץ עלי, ורבים אחרים). לדעתו עצם פריצת מלחמת העולם השנייה נבעה ממניעים אידיאולוגיים. הנאצים פתחו במלחמה מסיבות אידיאולוגיות, בעוד שהגורמים הכלכליים והמדיניים, עם כל חשיבותם, הם משניים לאידיאולוגיה. זה היה, לטענתו המרכזית, ההקשר שבתוכו צמחה הדומיננטיות של הגורם האידיאולוגי בהנעת השואה, ממיין קאמפף של אדולף היטלר ועד למחנות ההשמדה כפיתרון הסופי לבעיית העם היהודי.

באואר טען, בהרצאות ובמאמרים, שהיכולת לרצוח קבוצות אנושיות שלמות היא יכולת הטבועה בבני האדם, שמתבטאת לכל אורך ההיסטוריה. אבל למזלנו לאדם ישנה גם נטייה הפוכה והיא המביאה לניסיונות של הצלה. הסברו לכך הוא אנתרופולוגי ולפיו התפתחותה של האנושות מבוססת על העובדה שהאדם הוא יונק טורף טריטוריאלי. אולם האדם הוא חיית טרף חלשה, הזקוקה לשיתוף פעולה חברתי כדי לשרוד. אנו חיות טרף מכיוון שאנו אוכלים בשר ודגים. אנחנו יכולים לשרוד רק באמצעות שיתוף הפעולה ובהתפתחות רגשות של אהדה, אהבה, הקרבה עצמית, כל אלה הם אינסטינקטים שנוגדים ואולי גם הפוכים לאינסטינקט ההרג הטבוע בנו.

במחקריו הביע את הרעיון כי השואה ניתנת להיחקר כאירוע היסטורי, משום שמדובר במעשים של בני אדם כנגד בני אדם אחרים, ואינה אירוע שהוא מעבר לתפיסה האנושית. (כמו למשל האמירה של קצטניק, יחיאל דינור במשפט אייכמן שאמר ש"הדברים קרו על פלנטה אחרת").

יהודה באואר הביע את העמדה הנחרצת שאין לדון את קורבנות השואה, לרבות חלק גדול מאנשי היודנראט, לכף חובה, מאחר שעמדו בפני מבחן היסטורי ללא תקדים וללא הקבלה. בוויכוח שהתעורר בדעת הקהל הישראלי בעניינו של ד"ר ישראל קסטנר, היה באואר מבין אלה שסברו כי קסטנר פעל בכוחותיו הדלים כנגד מכונת ההשמדה, במטרה להציל יהודים רבים ככל האפשר.

פרופ' יהודה באואר לא התבצר במגדל השן האקדמי והירבה לרדת אל האגורה, השוק החברתי הגדול כדי להבהיר את עמדותיו. ובדרך כלל הציג עמדות ערכיות ומוסריות שמתייצבות מעל לאינטרסים פוליטיים צרים. כך למשל עמדתו הנחרצת באשר לשואה הארמנית, "מי שמתכחש לשואת הארמנים, מתכחש לכל ההיסטוריה האנושית". הבהיר פרופ' יהודה באואר מהאוניברסיטה העברית, בדיון על הכרה בשואה הארמנית שקיימה ועדת החינוך של הכנסת. "יש לנו חובה מוסרית מן המעלה הראשונה להכיר ברצח העם הארמני" חזר והדגיש. בועדת החינוך של הכנסת, כמו במקומות אחרים, הראה יהודה באואר שהשואה איננה רשומה על שמו של העם היהודי בטאבו, והיא מושג אוניברסלי מטבעו שחל על כל משפחת העמים.

פרופסור חנה יבלונקה, אחת התלמידות שיצקה מים על ידיו ואהבה אותו מאוד, בעצמה אחת מבכירות חוקרות השואה בעולם, נפרדה לפני שבוע מיהודה

באואר במילים המרגשות האלה:

חנה יבלונקה

3h • 🌐

בעצב גדול ממש אני כותבת את המלים שלא ייאמנו
אודות פטירתו של מורי ורבי האהוב פרופ' יהודה באואר.
הרצאתו ביום השואה בקולנוע קרן לפני עשרות שנים
הייתה נקודת מפנה בחיי. אין לי שום רצון לכתוב עכשיו
על הישגיו האקדמיים אלא רק על האדם הקורן שהוא
היה, המורה המהפנט, המרתק, שלימד אותנו את כל
קסמי ההיסטוריוגרפיה ואמנות הסיפור. שלושה מורים
לחיים היו לי: הורי המופלאים ויהודה. אני חשה שהחיים
זימנו לי זכות גדולה להיחשב לתלמידתו בימי השיא של
האקדמיה הישראלית בזמנים שהיום אני לא תמיד
בטוחה שאכן היו.
יהודה יקר זו הזדמנות לומר תודה וכמה אהבתי אותך
המורה שלי.

יהודה באואר, עמוד האור שהלך לפני המחנה הנאור והליברלי
בחברה הישראלית הלך לעולמו השבוע ונמצאנו חסרים מאוד. מאוד.

פרופסור יהודה באואר

שעון החול של החטופים

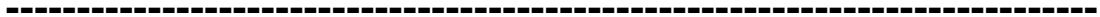
הימים נוקפים בשעון החול של החטופים, מאיימים לחונקם. סינוואר הלך לגן עדן של מחבלים, נתניהו ממשיך כאילו כלום לדבר על ניצחון מוחלט ותשכחו מהחטופים. והם כבר 383 יום (חיים ומתים) נשכחים מלב הנהגה אטומת לב, כלואים במרתפי החמאס, בגלל שרירות ליבו של אדם אחד, צדיק, שמלאכת רציחת החטופים נעשית למענו בידי אחרים, בנימין נתניהו שחרד לשלום ציר פילדלפי ולשלמות הקואליציה שלו יותר מאשר לשלום אזרחי מדינת ישראל שהם כקליפת השום בעיניו. רעשי רקע ותו לא. שחרר אותם כבר! איש מתועב! את כולם! עכשיו! ושתיחנק כבר בנכלולך...

סוכת ילדות של שלום

פעם לפני הרבה (המון) שנים ישבה חבורת זאטוטים בסוכה. כדרכם של ילדים היינו שוחרי טוב לאדם ולחברה והאמנו בכל מאודנו ברוחו העז של האדם. (אפשר לראות את זה לפי החיוכים הקטנים והטובים השפוכים על פנינו) והאמנו באמת ובתמים שיהיה טוב. כי הורינו הבטיחו לנו שכאשר נהיה גדולים כבר לא נצטרך להתגייס לצבא. כי יהיה שלום יחד עם כל השיעמום שהוא מביא איתו, ושהארץ תשקוט המון שנים.

אחר כך גדלנו והתגייסנו לצבא. והלכנו למלחמה אחת, ועוד אחת, ועוד אחת, ובכל אחת מהמלחמות השארנו כמה חברים שזאת הייתה המלחמה האחרונה שלהם. ילדים שהפכו להיות מבני אדם רוחשי חיים ותקוות לתמונה על הקיר. הזמן עבר חלף לו, כי זה מה שהזמן עושה כשנהנים, ונעשה רע לתפארת. והיום אנחנו תקועים במדמנת נתניהו שהיא בעצם כמו ביצת הייאוש האינסופי מהסיפור שאינו נגמר. ואטריו הוא אופציה כל כך רחוקה אם בכלל הוא עוד קיים. והעיקר שיהיה חג שמח ושהנבל השורר בנו יקום ויחליט סופסוף כי באה העת להשיב את החטופים והחטופות הביתה ממנהרות התופת...

ציפור

צפור תמיד תהיה
השליכה של איזשהו
מצב נפשי של אדם
הצופה בה בהשתאות,

אבל בסופו של יום
היא תמיד תשאיר צפור
הרועדת בקר על ענף
דק נתונה
לחסדי הלילה

פינת הקריקטורה השבועית: הרגתי את דף, נאסראללה וסינוואר...

• החזרת המצב לקדמותו

לא, אינני מדברת על החזרת מצבו של הגליל לקדמותו, בעיקר מפני שאני מקווה שהגליל לאחר המלחמה ולאחר השיקום, לא יחזור לקדמותו, אלא יהיה עוד יותר מקסים משהיה.

אני מדברת על משהו קטן יותר בחצר שלנו, בתוך הקו הכחול. מריחת האספלט על הכבישים שלנו שהם הרוסים כבר שנתיים. סוף סוף, נראה שמתחילים לראות את סוף החורבן וההרס שליוו את שיקום התשתיות של הקיבוץ, ואני מסתכלת על כביש הכניסה לקיבוץ ועל מגרש החנייה הראשי. אני בספק אם האספלט שנמרח על הקטעים שנחפרו יחזיק מעמד שנתיים. (אתם בוודאי זוכרים שלפני לא מעט שנים שופץ ונסלל הכביש הזה, הוקמה הכיכר, כיכר וייצמן, ותענוג היה לנהוג על הכביש).

ההבטחה, לפני שהתחילה פעולת שיקום התשתיות הייתה, להחזיר את המצב לקדמותו, וזה, ממש, לא נראה כך.

ותרשו לי להיות גם קצת קטנונית:

בין "המפגש" לבניין לב הקיבוץ/המזכירות/האוכל הישן, יש בור קטן בכביש. לא משנה אם הוא נפער כתוצאה מעבודות התשתית. אבל, דחילק, הבור הזה נמצא במרחק של פחות מחמישה מטר מהפס שעליו מרחתם אספלט. שפכתם אספלט במרחק של כלום משם, לא יכולתם, באותה הזדמנות לסתום גם את הבור הזה?

מקווה שזה רק מצב זמני בעבודות.

• פרידה ממשפחת פרלסון הצעירה

ברגשות מעורבים נפרדתי מרביב, אופק וילדיהם, אשר חזרו לקיבוץ סמר שבערבה, אחרי שנתיים שבהם גרו כאן מול ביתי ממש. מצד אחד, עצוב להורים, ג'ייסון ורג'י, ואני מבינה את כאבם. אך תרשו לי לבטא גם את הצער שלי, על שלא ניפגש לעתים קרובות כל כך.

מצד שני אני שמחה בשמחת קיבוץ סמר, שהמשפחה המקסימה הזאת חוזרת אליו. אמנם, בינתיים, עובר הקיבוץ תהליכי שינוי והופך להיות קיבוץ מתחדש, אבל התרשמתי שהתהליכים אינם דורסניים, ואינם תחת גורם חיצוני.

לפני ארבעים שנה, בערך, הייתי מלאת התפעלות מקיבוץ סמר, מהשיתוף המלא, מהקופה הפתוחה, מכך שאין סידור עבודה, אבל העבודה מתבצעת, מהחופש האישי לעשות דברים מבלי להיות תלויים באישור האסיפה או וועדה כזאת או אחרת. הייתי בטוחה שאורחות החיים האלה לא יעמדו במבחן הזמן. מקסימום, אמרתי לעצמי, זה עניין של 10 שנים, והם יאלצו לעבור שינוי. חלפו 10, 20, 30 וכמעט 40 שנה, ובסוף זה קרה, אבל גם ארבעים שנה של הניסוי הזה שוות להצדיע בפניהם.

אין זה סוד, שדווקא בערבה המרוחקת יש קיבוצים שנשארו שיתופיים. אולי זה מפני שהידיעות על מה שעובר בכל התנועה הקיבוצית לא הגיעו כל כך רחוק... אני סקרנית לגבי עתידם של קיבוצים אלה.

ואפרופו ביקורת על השינוי בקיבוץ, תמיד מרגיזים אותי אותם אנשים, שמזמן, ואולי אף פעם לא חיו בכפר הנשיא, כשהם אומרים: "אתם כבר לא קיבוץ". חלקם אפילו מתגעגעים לקיבוץ של פעם, אבל הם, מסיבותיהם שלהם, לא החזיקו מעמד בקיבוץ של פעם. נכון, אנחנו לא הקיבוץ של פעם, אנחנו קיבוץ מתחדש, ונעשינו קיבוץ מתחדש מתוך רצון משותף, מתוך תהליכים חברתיים מעמיקים שעברנו ביחד, ואנחנו החלטנו על איזה מין קיבוץ אנחנו רוצים להיות. זהו, לטעמי, העיקרון הבסיסי שעליו נשען הקיבוץ. השותפות בקביעת דרכי חיינו. (יש עוד מאפיינים שמבדילים בין קיבוץ מתחדש לבין צורות התיישבות אחרות, שלא אכנס אליהם עכשיו, אולי בהזדמנות אחרת).

ובחזרה למשפחת פרלסון. נפרדתי בחיבוק מאופק ומהחיוך הענק שעל פניה. מאחלת לכם הרבה אושר בסמר, ובואו לבקר.

• איך אתה, את ואני יוצאים מזה (פרק ראשון)?

חלפה שנה. שנה שבה מערבולת הרגשות שאימה להטביע אותנו, עברה שיאים ושפל. רגשות של כעס וזעם (אני יודעת שאלה מלים נרדפות, אבל אינני כותבת כאן תשבץ, השנה, אני הרגשתי כעס וזעם), רגשות של כאב חונק את הגרון, ושל דמעות שזולגות על הלחיים. שנה של התגייסות והתנדבות, שנה של תחושות חוסר אונים ואפילו ייאוש ודכאון.

איך יוצאים מזה?

איך אתם יוצאים מזה?

מה עושים ברגעי חרדה, עצב וייאוש?

מה מקל עליכם? אני שואלת ואשאל בימים הקרובים.

תמיד יש דרכי בריחה (אסקפיזם, בלע"ז). לפני חמישים שנה בימי מלחמת יום הכיפורים מצאתי ניחומים בספרים משנות תרפ"ו. בעיקר אני זוכרת את הספר "שנה ראשונה" את שלמה צמח על ראשיה של העלייה השנייה. היה משהו בקריאה על הקשיים של החלוצים ההם, כדי לספק לי קצת פרספקטיבה לגבי הימים האלה. השנה, מצאתי בארגז ספרים משומשים ספר של סיפורים שנכתבו לפני למעלה ממאה שנה כאן בארץ. השפה העברית של הימים ההם מעלה חיוך על פני. המבט על מה שהיה, ועל איך כתבו אז, יוצר את הפרספקטיבה גם היום, ואני מרגישה שהיו ימים קשים מאד, וייתכן, שכמו שצמחנו מהימים ההם, נצמח עתה, גם ממה שעובר עלינו השנה.

זוהי דרך אחת. עכשיו אני פותחת תת-מדור, שבו אתם מוזמנים לאמר מה עוזר לכם, וגם אני אכתוב עוד ועוד, כי יש בסל עוד דרכים רבות ל"צאת מזה".

חג שמח חברים, ושבת שלום

תמר וולפין

מזל טוב
להולדת הבת
לג'ו וננסי
אחות לניאון

שפע ברכות
לכל בני המשפחה.
אנו מאחלים לכם שתגדלו אותה
באושר, נחת והרבה אהבה

ערב קהילתי בחסות רוחה וצוות חוסן

אוריה ספרות

התמודדות ממבט קצת אחר

14.11
לב הקיבוץ
20:00 התכנסות, נשנושים ומינגלינג
20:30 מתחילים

עוסק בחיטון מעל 25 שנה

להרים את האף

שמי אוריה,
 עוסק בחיטון כבר מעל עשרים וחמש שנה - מחיטון כיתה ועד ניהול בית ספר, ובשנים האחרונות משמש גם כליצן רפואי וחינוכי (יש דבר כזה). אני קצין במילואים בענף הנפגעים ובשנה האחרונה, בעקבות המלחמה, זה הפך להיות עיסוקי העיקרי.
בהרצאה השוזרת בתוכה חוויות וסיפורים אישיים של צחוק, כאב והרבה תקווה,
 אחרון יתכנסת ממבט קצת אחר מתוך ארגז הכלים המיוחד שלי.

כניסה +18

שירי מלחמת חרבות ברזל

עמית מן ז"ל הייתה הפרמדיקית של קיבוץ בארי ונלחמה עד הרגע האחרון במתקפת הטרור של חמאס. חודשיים לפני מותה הקליטה ביצוע ל"שום דבר לא יפגע בי" של כנסיית השכל - ועכשיו הלהקה הקליטה גרסה מיוחדת יחד עם קולה של עמית.

עמית מן ז"ל מקיבוץ בארי, שכידוע נפגעה פגיעה אכזרית וקשה במתקפת הטרור של חמאס ב-7 באוקטובר. בבוקר המתקפה הייתה בכוננות, ורצה למרפאת השיניים של הקיבוץ כדי לטפל בפצעים, מתחננת לפינוי וסיוע. בגבורתה הצילה תושבים רבים, ונלחמה עד הרגע האחרון, עד מותה. חודשיים לפני הטבח, הקליטה עצמה עמית שרה את שירה של להקת "כנסיית השכל", שום דבר לא יפגע בי". במחווה מרגשת הוציאה הלהקה ביצוע מיוחד שמשתמש בקולה של עמית. ההקלטה הגיעה אל הלהקה דרך משפחתה של עמית.

"עמית שרה מרגש כל כך, בקול עמוק וחם. השירה שלה הייתה כנה וממגנטת". מסרה הלהקה עם פרסום השיר. לקראת המפגש עם המשפחה נכנסנו לאולפן והקלטנו את השיר מחדש עם קולה של עמית כמזכרת למשפחה. המפגש עם היה מטלטל ומרגש, הכרנו משפחה מדהימה שנכנסה אלינו ללב."

השיר האהוב של כנסיית השכל, שמקבל משמעות מצמררת עם ההקלטה של עמית, כבר מזוהה עם השכול הישראלי היטב: הוא נכתב בידי סגן ארז שטרק ז"ל, קצין קשר שנהרג באסון המסוקים. השיר נמצא בפנקס של שירים שהניח שטרק, והפך למעין נבואה טרגית, לאור מותו הנורא של הקצין הצעיר. כעת הוא מזוהה עם אישה נוספת שהלכה לעולמה כשהיא נלחמת עד הרגע האחרון.

שום דבר לא יפגע בי
מילים: ארז שטרק
לחן: יורם חזן

שום דבר לא יפגע בי, שום דבר
לא אישה לא כדור מחבלים, שום דבר
כי ככה נשבעתי לאחי, אחותי, להורים
ובכיתי בלילות ודאגתי בימים
כי פחדתי שמשהו יפגע בהורים
וקולו של אבי מהדהד לי בראש כבר שנים

אם יקרה לך משהו
אין לי טעם לחיים
אין לי טעם למחר
אין לי טעם לחיים
אין לי טעם למחר

אם אתם עומדים כאן מעלי
 כנראה שלא עמדתי בהבטחתי
 מצטער, בחיי
 מצטער, בחיי
 מצטער, בחיי

אם יקרה לך משהו...

שום דבר לא יפגע בי
 שום דבר
 לא אישה לא כדור מחבלים
 שום דבר

הדס פורת	25.10
פלב בר אילן	
שי-לי גבאי	
רותם נויפלד	26.10
לילה הארט	27.10
דור גדליזון	
נועם חגולי	
ירין שטיינר	28.10
ניתאי גודמן	
יפה ליאני	29.10
ויקטור בן רשף	30.10
מירב להב נוי	
אמה איילון	
רינה ריבלין	31.10
שירה במנולקר	
עידו חיון	

סיפור לשבת

"חזרזיר?" אמר פו.

"כן?" אמר חזרזיר.

"אני מפחד", אמר פו.

לרגע השתררה דממה.

"אתה רוצה לדבר על זה?" שאל חזרזיר, כשפו לא אמר דבר נוסף.

"אני פשוט כל כך מפחד", אמר פו. "אני כל כך מודאג, כי אני לא מרגיש שהדברים משתפרים. אם כבר, אני מרגיש שהם עלולים להחמיר. אנשים כועסים, כי הם כל כך מפחדים, והם כועסים אחד על השני, ונראה שאין תוכנית ברורה מכאן, ואני דואג לחברים שלי ולאנשים שאני אוהב, ואני מאחל כל כך שאוכל לחבק את כולם, חזרזיר! אני כל כך מפחד, ואני לא יכול להגיד לך כמה הלוואי שזה לא היה כך".

חזרזיר היה מהורהר, כשהביט אל תכול השמים, הציץ אל בין ענפי העצים בחורש והקשיב לחברו.
"אני כאן" הוא אמר בפשטות. אני שומע אותך פו. ואני כאן".

לרגע, פו היה נבוך.
"אבל... אתה לא הולך להגיד לי לא להיות כל כך טיפש? שאני צריך להפסיק להכניס את עצמי למצב ולהתאפס? שקשה לכולם עכשיו?"

"לא", אמר חזרזיר בהחלטיות. "לא, אני ממש לא מתכוון לעשות אף אחד מהדברים האלה".

"אבל... אמר פו.

"אני לא יכול לשנות את העולם עכשיו", המשיך חזרזיר. "ואני לא מתכוון להגיד שהכל יהיה בסדר, כי אני לא יודע את זה, אבל מה שאני יכול לעשות, פו, זה לוודא שאתה יודע שאני כאן. ושאני תמיד אהיה כאן, להקשיב ולתמוך בך ושתדע ששומעים אותך. אני לא יכול לגרום לרגשות החרדה האלה להיעלם, לא ממש. אבל אני יכול להבטיח לך שכל עוד יש לי נשימה בגוף... לעולם לא תצטרך להרגיש את רגשות החרדה האלה לבד".

זזה היה דבר מוזר, כי אפילו בזמן שחזרזיר אמר את זה, פו יכול היה להרגיש כמה מרגשות הפחד האלו מתחילים לשחרר את אחיזתם בו. הרגיש שאחד או שניים מהם מתחילים להתפוגג אל היער, מרותקים על ידי חברו, שישב שם בדחיפות לידו.

פו חשב שמעולם לא היה אסיר תודה יותר על כך שיש לו חזרזיר בחייו.

אסנת גלמור שיפרמן

25.10.24

101 חטופים וחטופות נמצאים כבר 385 ימים בשבי

